

02 Noerh jìh demokratije 03 Nuekies geerve? 04 Nominasjovne 05 Gie maahta tjaatsestidh? 06 Guktie Nøørje stuvresávva
07 Presse – díhte "njealjede staatenfaamoe" 08 Akte baahkes aamhtese 10 Gie biejjiesoejkesjem muana? 11 Guktie DATNE maahtah politihkem tsevtsehtidh?
12 Veeljemeræjhtoe orre meedijinie 13 Aktem politihkerem gihtjedidh 14 Saemiedigkie 15 Klaasseveeljeme 16 Kroessebaakoe

LEAROHKEPLAERIE
STOERREDIGKIE-
VEELJEME 2009
NOEREDALTESE

Stortinget

AVIS I SKOLEN

TJAATSESTH
JÌH
MOENH

LEAROHKEPLAERIE STOERREDIGKIE- VEELJEME 2009 NOEREDALTESE

NOERH JÏH DEMOKRATIE

Noerh Nøørjesne unnebe eadtjohke siebriedahkesne enn noerh jeatjah laantine? Utnebe fer hijven daennie laantesne? Nøørje akte demokrateles laante. Dïhte sæjhata jiehtedh dïhte jienebelåhkoedam minngemosth tsevtsehtimmiefaamoem åtna, bene aaj unnebelåhkoen iedjtjide krøøhkeste. Åenehkslaakan jeahteme, demokratije lea almetjh åadtjoeht darjodh maam sïjhtieh jïh plearohveoete gaajhkesidie. Nøørjesne åadtjoeht meatan årrodh moenedh jïh jiehtedh dam maam sïjhtebe. Mijjieh maanajirkijem utnebe mij edtja maanaj iedjtj gorredidh. Mijjieh maanavaarjelimmie utnebe mij edtja maanide vaarjelidh daaresjimmien jïh sujhtemevaanoen vøøste. Mijjieh veasobe aktene veartenen bøøremes laantesne gosse ussedibie reaktajearsoesvoetese. Ibie daarpesjh tjoepredidh mejtie mijjieh beetnegh utnebe beapmose, skuvlem vaedtsehd jallh veasose. Ibie mijjieh veasoeminie dajvine gusnie dåaroo. Daate buerievoete jïh jearsoesvoete gujht darjoeht guktie mijjieh noerh Nøørjesne ibie dan soe eadtjaldovvh. Mijjieh dan soe hijven utnebe guktie ibie daarpesjh misse-akt saevegem bæjjanidh.(....) Manne vienhtem gåarede noeride eadtjalgehtedh, bene guktie lea gaajhkine jeatjabinie daennie jieliedisnie tjuara dam lieredh. Jis datne lierh eatnemem lyjhkedh gosse maana, sïjht gujht dam lyjhkedh abpe jieleden. Jis datne lierh digkiedidh jearsoes byjresinie, datne gujht lierh eadtjaldovvedh aaj. Hiejme jïh skuvle maehtieh sijjieh årrodh dejtie digkiedimmide. Vihkelommes dah noerh duestieh jïjtsh åssjalommesh utnedh, jïh sijjieh gååvnesieh sinsitniem goerkesadtedh. Eah gaajhkesht daarpesjh siemes årrodh, tjuara jååhkesjidh naaken maahata maam-akt jeatjebem ussedidh. Ij leah gujht dïhte dïhte mij lea demokratije?
Nanna, 9.daltese 22.05.06, www.globalaskolen.no

Skiereden 14. biejjien 2009 lea stoerredigkie-jïh saemiedigkieveeljeme Nøørjesne

(såemies tjïeltine aaj skiereden 13. biejjien)

Sïjht tsevtsehtidh dejtie mah Nøørjem stuvrieh? Jeatjahtemem sïjht? Dellie tjoerh eadtjaldovvedh! Akte vuede lea aelkedh guarkedh maam dah politikkerh jïh krirrieh ussedieh. Mejtie datne aktem krirriem jallh siebriem gaavnh misse datne sïjhteme barkedh?

Akte jielije demokratije årojh daarpesje mah aamhtesi åvteste buelieh jïh mah sïjhtieh laantem bueriedidh. Nuhtjh daam tjaalegem eadtjohkelaakan edtjh aamhtesh gaavnedh mah datnem eadtjaduvvieh, jïh aelkieh aamhtesidie guarkedh. Mejtie edtjh DATNE tjaatsestidh minngebe veeljemisnie!

DEMOKRATIE

Nøørje akte demokrateles laante, bene demokratije ij leah naan buajhkoesvoete gaajhkem lehkiem veartenisnie. Såemies laantine akte diktatovre, akte dåehkie jallh akte krirrie maahata stuvredh, jïh lea bieleden gaahpoeh veeljemh. Jeatjah laantine anarkije jïh luhpehtsvoete reerieh.

Aktene demokratiesne doh årojh veeljeh gaahpoeh, tjeakoes veeljemi tjïrrh, gie edtja stuvredh. Doh veeljemh leah vihties tijjen. Åadtjodh jiehtedh maam sæjhata, jaehkedh misse sæjhata, reaktam siebrine meatan årrodh, almetjereaktide goerkesadtedh, reaktajearsoesvoete jïh gaahpoeh preesse leah naan væhtah aktene demokratiesne.

BARCOEH

1. Eadtjohke?

Lohkh Nannan tjaalegem! Tjælesth gøøkte mierieh man bijre dïhte ussedie noeri jïh eadtjohkevoeten bijre. Vuartesjh gøøkte voenges plaerine jïh gaavnh aamhtesh datne tuhtjh vinkeles. Tjåanghkenidie dåehkine jïh digkede Nannan vuajnoeh jïh mah aamhtesh dijjeht vienhtede maehtieh noeride eadtjalgehtedh.

2. Tjaatsestimmie reaktam gaajhkesidie?

Gosse veeljeme Nøørjesne ij gaajhkesht mah daesnie åroeminie "meatanårojh". Goerhth gieh maehtieh tjaatsestidh daennie veeljemisnie, jïh gieh eah maehtieh tjaatsestidh, dejtie mah Nøørjesne åroeminie. Gaavnh aaj gieh muenieh mah almetjh mah veeljemelæstojne bætetieh. Daate dejtie åssjaldahkide deavhta akten hijven demokratien bijre? Digkede smaave dåehkine maam dijjeht tuhtjede dej njoelkedi bijre.

3. Gie skuvlesne muana?

Tjåanghkenidie smaave dåehkine jïh digkede guktie dah moenemh skuvlesne vaaltasuvvieh (v.g. øørnegi, njoelkedi, faagi bijre, j.n.v). Mejnien moeneminie learohk åadtjoeht meatar årrodh moenedh?

Nuekies geerve skaehtiem maeksedh jallh faangkegåatan båtedh, bene tjaatsestidh???

RIEKTESH

- ..Jaepien 2004 njeljie stoerredigkietjirkijh SV'este aktem maadthlaakeraeriestimmie evtiedin, edtja tjaatsestimmieereaktam vueliedidh 16 jaapan stoerredigkieveeljemisnie. Raeriestimmie idtji jááhkesjimmiem áadtjoeh, dan ávteste díhte jienebeláhkoe jeehti iemie tjaatsestimmieaalte faamoeaalte dæerede
- ..Gaajhkh ohtsemh mejtie edtja pryøvedh tjaatsestimmieereaktam 16 jaapan biejedh dennie veeljemisnie 2007 idtjin jááhkesjimmiem áadtjoeh.
- ..2008: Reerenasse pryøveøørnegem raereste edtja tjaatsestimmieereaktam vedtedh dejtie mah Leah 16 jaepien báeries dennie voenges veeljemisnie 2011. 20 tjelth ohtsedieh meatan árrোধ.
- .. Veeljemen 2009 mænngan: Maadthlaakeraeriestimmie tjirkijjstie Gårroste jih Sosialisteles Gårroehkrirreste dam tjaatsestimmieaalte veeliedidh stoerredigkieveeljemisnie 16 jaapan.
- ..Naan laanth gusnie tjaatsestimmieaalte 16 jaepieh. Brasile, Cuba, Østerijhke, Nicaragua.

FAKSIMILE: NETTAVISEN 06.03.08

FAKSIMILE NRK 17.07.2007

BARKOEH

1. Mijjeh digkiedibie.
Juekedh klaassem aktesinie jih gøøktesinie. 1. Doh aktesh gaavn dan jijnh ássjaldahkh goh gáarede daan lahtestæmman: Dah mah 16 jaepien báeries byøroeh tjaatsestimmieereaktam utnedh. Dah gøøktesh ássjaldahkh vøøste gaevnieh. 2. Tjåanghkenidie paarrine jih juekieh dejtie ássjaldahkide aktine mij seamma vuajnoem átna. 3. Digkedh aktine mij mubpelen vuajnoem átna. 4. Daelie maehtede ráállah molsedh jih dejtie voestes mieride ikth vielie darjodh, jallh riekte

5. mierien gáajkoe vaedtsedh. 5. Soptsesth maam **datne ussjedh, aktene digkiedimmesne klaassesne jallh tjaelieh** aktem lohkijeprieviem.

2. Dah mah 12 jaepien báeries byøroeh tjaatsestimmieereaktam utnedh.

Lohkh maam Frank Aarebrot meala (abpe tjaalegem gaavn daesnie, www.nrk.no). Gaavn dovne ássjaldahkh mah Aarebroten vuajnoeh däärjelieh jih ássjaldahkh mah eah dam darjoe. Digkede **klaassesne**.

3. Maam noere politihkerh mielieh?
Vuartesjh dejtie politihkeles krirrieh nedtesæjrojde noeresiebride. Gaavnehth maam dah ussjedieh 16-jaepien tjaatsestimmieereaktan bijre.

4. Mieleløølege
Tjirreth aktem mieleløølegem man bijre almetjh ussjedieh 16-jaepien tjaatsestimmieealderen bijre. Tjajelesth aaj aalterem, jih mejtie kaarre jallh nysene dejtie dijjieh gihthjedidie, jih vueseht illedahkem graafine.

NOMINASJOVNE

Stoerredigkieveeljeme muana gieh edtjeh fylhkijste
 ärrodh dejnie minngebe nijeljie jaepine Stoerredigkesne.
 Dah krirrieh raerestieh dan ävteste fierhtene fylhkesne,
 d.s.j. almetjh veeljeh mejtie dah veeljemasse buektieh.

NOMINASJOVNEPROSESSE

1. TJÅANGHKOEH DEJNIE VOENGES KRIRRIESIEBRINE (DAAMTAJ TJÏELTINE).
  - gie sæjhtha krirriem bøøremes dienesjidh Stoerredigkesne?
  - kaarrh jallh nyjsenht dejnie bijjemes sijjine?
  - aalterejoekedimmie?
  - almetjh unnebelåhkoemaadtojne?
  - aktem kaandidatem jijtse tjïelteste gorredidh?

2: KRIRRIEJ FYLHKENSIEBRIEH EVTIEDIEH DAM MINNGEMOSTH LÆSTOEM.
Veeljemebiejien tjaatsestibie gosse krirrieh gaervies læstoem tjaatsestimmiegeegken sijse rijtebe. Dah veeljih akten politihkeles krærran tjaatsestieh. Dan ävteste dihte nominasjovneprosesse vihkeles krirride jih kaandidatide. Dellie desnie gusnie muana gieh nuepiem utnieh sijjiem åadtjodh Stoerredigkesne.

BARGOBIHTÁT

- 1) Tjaalegisnie vuelnie tjåådtje ajve 2 % dejstie ärrojijstie leah meatan nominasjovneprosessesne. Guktie krirrieh maehtieh viehkietidh juktie jienebh eadtjalduvvieh politihkesne?
- 2) Muvhtine voenges rijhkepolitihkerh sijjiem åadtjoeh læstojne jeatjah fylhkine enn gusnie ärroeminië, edtja gorredidh dah sijjiem åadtjoeh Stoerredigkesne. Giehtjh mejtie daate heannadamme daan jaepien veeljemisnie?

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien ävtehen nomme?

.....
 .....
 .....

Gieh leah tjirkijinie krirreste dov fylhkeste daan boelhken?

.....
 .....
 .....

Guhte dejstie vihth veeljemasse bætieh?

.....
 .....
 .....

Mah kaandidath gaavnh dov fylhkeste?

.....
 .....
 .....

Mah åejvieaamhtesh krirrie åtna daan jaepien veeljemisnie?

.....
 .....
 .....

Guhte krirrien åejvieaamhtesjstie vihkelommes dutnjien?

.....
 .....
 .....

Vil ha åpne nominasjoner

BETALINGSUTSETTELSE
 KJØP NÅ OG
 BETAL OM 9 MÅNEDER

RAKSIMILE: BA 08.11.2008

Gie mahta tjaatsestidh, giem mahta veeljedh jih man gellie veeljesávva?

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien ávtehen nomme?

.....
.....
.....

Gieh Leah tjirkijnie krirreste dov fylhkeste daan boelhken?

.....
.....
.....

Guhte dejstie vihth veeljemasse báetieh?

.....
.....
.....

Mah kaandidath gaavn dov fylhkeste?

.....
.....
.....

Mah áejvieamhtesh krirrie átna daan jaepien veeljemisnie?

.....
.....
.....

Guhte krirrien áejvieamhtesijstie vihkelommes dutnjien?

.....
.....
.....

Maadthlaaken § 50 -64 tjáádtje guktie edtja edtja stoerredigkietjirkijh veeljedh, gieh tjaatsestimmieaktam utnieh, giem mahta veeljedh, man daamtaj veeljeme edtja árrोध, guktie edtja maandatidie joekedidh, j.v.

- .. Aust-Agder 4
- .. Vest-Agder 6
- .. Akershus 16
- .. Buskerud 9
- .. Finnmark 5
- .. Hedmark 8
- .. Hordaland 15
- .. Møre jñ Romsdal 9
- .. Nordlaante 10
- .. Oppland 7
- .. Oslove 17
- .. Rogaland 13
- .. Sogn jñ Fjordane 5
- .. Telemark 6
- .. Romse 7
- .. Noerhte-Trøndelaage 6
- .. Áarjel-Trøndelaage 10
- .. Vestfold 7
- .. Østfold 9

GIE MAAHTA TJAATSESTIDH?

Maadthlaaken § 50: «Stemmeberettigede ere de norske Borgere, Mænd og Kvinder, som senest i det Aar Valgthinget holdes, have fyldt 18 år». Jis edtja maehedh tjaatsestidh tjuara almetjeláhkosne tjaalasovveme árrोध. Díhte akte læstoe gusnie gaajhkesch Leah mah tjaatsestimmieaktam utnieh.

GIEM MAAHTA VEELJEDH?

Díhte, maam mahta veeljedh, tjuara tjaatsestimmieaktam utnedh. Naan dáehkieh ij gáaredh veeljedh, gaskem jeatjebem dejtie mah departementine jih álkoerijhkedienesjisnie berkíeh, jih dah døøpmijh Jillreaktesne.

MAN GELLIE EDTJA VEELJEDH?

169 tjirkijh edtja Stoerredægkan veeljedh. 150 dejstie joekede tjaatsestimieláhkoej mietie fiereguhtene fylhkesne. Dah minngemes 19 Leah jaabnedimmiemaandath. Dah jaabnedimmiemaandath joekede tjaatsestimieláhkoej mietie abpe laantese, gosse dah 150 voestes sijjeh (dajvemaandath) Leah joekedamme. Dah krirrieh jaabnedimmiemaandath áadtjoeh dejnie fylhkine gusnie dah lin gietskemes aktem maandatem vitnedh. Naemhtie dah krirrieh áadtjoeh aktem tjirkijeláhkoej mij lea vielie seammapieres goh díhte tjaatsestimieláhkoe. Ájve krirrieh mah vielie enn 4 prosent áadtjoeh dejstie tjaatsestimijste (geerelimmieraaste) mah maehthie dej 19 jaabnedimmiemaandati bijre gæmhpodh.

STOERREDIGKIE ÁRROJIDIE VUESEHTE?

169 tjirkijh edtjeh nøørjen almetji ávteste stuvredh. Bene Stoerredigkie árrójidie vuesehte?

BARKOEH:

1. Vuartesjh dah tjaatsestimieleahpah dejtie politihkeles krirride dov fylhkesne. Giehtjh joekedimmiem kaarri jih nyseni gaskem. Juekieh kaandidatide alteredáehkine. Láhkoe:
18 – 35 jaepieh.....
30 – 50 jaepieh.....
50 – 65 jaepieh.....
Bijjelen 65 jaepieh.....
Man gellie kaandidath sijsefeelijemaadtoste báetieh? Daate sjihteles daan almetjedáahkan? Digkede doh illedahkh dáehkine.

2. Vuartesjh Stoerredigkien gáetiesærojde, www.stortinget.no, jih gaavneht gie báarasommes jih nøøremes daan beajjetje stoerredigkesne.

Jaepien 1814 112 tjirkijh gaavnedin Rijkhetjáanghkosne Eidsvollesne.

Jaepien 1921 lij 150 stoerredigkietjirkijh.

Jaepien 1973 155 tjirkijh sjídti, jaepien 1985 157, jaepien 1989 165 jih jaepien 2005 169.

Guktie Nørje stuvresåvva?

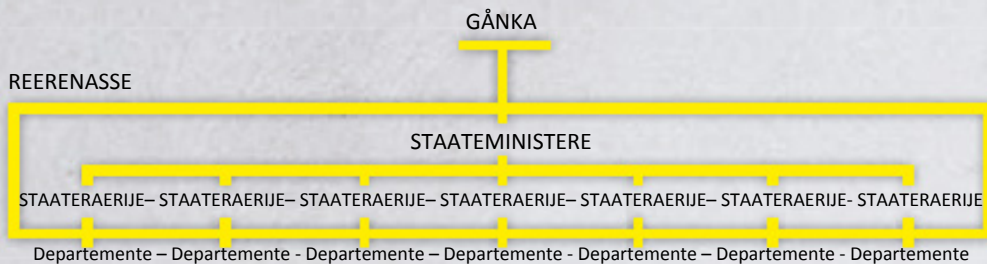
”Kongeriget Noregs Grundlov” joekede barkoeh jìh faamoeh dæj golme ”staatenfaamoej ”gaskem- Stoorredigkie, Reerenasse jìh dåpmestovlh - jìh raasth faamose beaja dejtie golme staatefaamojde.

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien åvtehen nomme?

.....
 .....
 .....

Gieh Leah tjirkijnie krirreste dov fylhkeste daan boelhken?

.....
 .....
 .....

Guhte dejstie vihth veeljemasse bætieh?

.....
 .....
 .....

Mah kaandidath gaavn dov fylhkeste?

.....
 .....
 .....

Mah åjevviaamhtesh krirrie åtna daan jaepien veeljemisnie?

.....
 .....
 .....

Guhte krirrien åjevviaamhtesijstie vihkelommes dutnjen?

.....
 .....
 .....

Stoorredigkie laakide muana jìh daan bijjien 169 åålmegeveeljeme tjirkijh åtna. Stoorredigkien golme åjeviebarkoeh: .. nænnoestidh, orrijidh jallh laakh jeatjahtedh .. staaten baalhkode moenedh (skaehtieh, maaksoeh jìh plearoeh) jìh beetnegh luhpididh ovmessie barkojde .. barkoem giehtjedidh reerenassesne jìh geehtedh guktie reerenasse däärjele dejtie nænnoestimmide Stoorredigkie dorje

Reerenasse faamoem åtna. Reerenasse edtja laantem stuvredh guktie laakh jiehtieh, jìh nænnoestimmieh aelkiehtidh mejtie leah muaneme Stoorredigkesne.

Dåpmestovlh edtjeh faamoem mietie døøpmedh. Dah edtjeh vaaksjodh guktie staaten åårganh altese faamoem nuhtjeh guktie laakh jìh njoelkedassh jiehtieh, jìh døøpmedh laaki mietie mejtie Stoorredigkie vadteme.

GUKTIE REERENASSE ØØRNESÅVVA?
 Akte orre reerenasse øørnesåvva fierhten stoerrredigkieveeljemem mænngan. Gånka dam barkoem staateministerine vada dan krirrien jallh koalisojovnen åvtehkasse mij jeenjemes tjaatsestimmieh åådtjeme. Staateministere dle barkoem åådtje reerenassem øørnedh, dihte sæjhta jiehtedh staateraerijh nommehtidh (ministerh) mah edtjeh dejtie ovmessie departementide stuvredh. Reerenasse edtja laantem stuvredh, bene ij maehtieh maam darjodh

mij lea stoorredigkien jienebelåhkoen væljoen vøøste. Stoorredigkie maahta sohtehtihksraeriestimmie evtididh reerenassen vøøste jis dah eah lyjhkh guktie reerenasse aktem aamhtesem gietedamme. Jis daate sohtehtihksraeriestimmie jienebelåhkoem åådtje Stoorredigkesne, reerenasse tjuara vaedtsedh. Reerenasse maahta gujht sov bielesne Stoorredigkiem behjtjedidh sov vuajnoem däärjelidh kabinetgyhtjelassen tjirrh. Dihte sæjhta jiehtedh reerenasse vaadtsa jis ij däärjelem altese raeriestæmman åådtjoeh.

BARKOEH:

1. Buerkesth dæjtie lahtesidie: Parlamentarisme Staaten reereme Koalisjovne
2. Gie bøøremes staateministere sjædta? Darjoeh aktem læstoem dej ovmessie krirriej staateministerekaandidatigujmie. Naakeni bijre preessesne daan bijjien jallh daan vånkoen soptsestamme? Digkede gie dijjieh vienhtede bøøremes sjeahta staateministerinie. Darjoeh aktem tjaatsestimmie klaassesne!

MAADTHLAAKE GOLME VIHKELES VUAJNAJIMMIDE BIGKIE:

ÅÅLMGESUVERENITETE:

Dah årrojh reaktoem utnieh jìttjemse stuvredh åålmegeveeljeme tjirkijigujmie.

ALMETJEREAKTAH:

Dah årrojh reaktajearsoesvoetem utnieh, åådtjoeh jaehkedh misse sijhtieh jìh reaktam åådtjoeh trygkedh maam sijhtieh, jìh raasth gååvnesieh maam staate maahta årroji vøøste darjodh.

FAAMOEJØEKEDIMMIE:

Faamoem joekede jienebh staatenåårganu gaskem edtja faamoetnehtallemem heerredidh.

Preesse, ” dīhte njealjede staatenfaamoe”

Preesse gohtjesávva goh ”dīhte njealjede staatenfaamoe”. Vuajnajimmesne preesse edtja goh vaarjelimmie árrोध guktie jījtse áádtje ussjedidh maam sǽjhta, jīh vaaksjodh jīh laejhtedh otnehtallemh sjīere almetji vøøste, mah doh golme staatenfaamoeh darjoeh. Ánehekkslaakan jeahteme: almetji vaeptiebienjine árrोध.

MAADTHLAAKEN § 100

Ij mij-akt Maadthlaakesne tjáadtjoeh”dan njealjede staatenfaamoen” bíjre, bene Maadthlaaken § 100 jeahta gaskem jeatjebem ”ytringsfrihet bør finde sted” jīh ”Frimodige Ytringer om Statsstyrelsen og hvilken som helst anden Gjenstand, ere Enhver tilladte”..Dīhte ássjaldahke akten gaahpoeh jīh ovjearohks preessen bíjre lea akte illedahke destie.

PREESSEN SIEBRIEDAHKERÁÁLLE LEA

.. Vuartasjidh maam doh golme staatenfaamoeh darjoeh jīh eah darjoeh
.. Bíevnesidh mij heannede
.. Giehtjedidh, tjīelkestidh jīh laejhtedh.

AKTE GAAHPOEH JĪH OVJEAROHKS PREESSE

Akte gaahpoeh jīh ovjearohks preesse sǽjhta jiehtedh dah redaksjovnh jījtje veeljeh man bíjre dah sjīhtieh soptsesidh, ovjearohks behtjiedimmiem áejvieladtjīstie, aajhterīstie jallh jeatjabīstie faamojne jallh sjīere daerpiesvoetigujmie.

Nøørjen Preessesiebie lea preessen siebriedahkerááblem buakteme ÁrrøehVåårege-plaakatesne. Daate lea journalistihken etihkeles njoelkedass Nøørjesne, jīh lea jarngele gaajhkine digkiedimmine preessen barkoen bíjre. Daesnie akte ánehekks tjaeliestimmie:

ÁRROEHVÁÁREGEPLAAKATE (ÁNEHKS TJAELESTIMMIE)

1. Preessen siebriedahkeráálle

1.1. Áádtjodh jiehtedh maam sǽjhta, bíevnesidh maam sǽjhta jīh trygkedh maam sǽjhta leah maadthbiehkieh aktene demokratisjesne. Akte gaahpoeh, ovjearohks preesse lea gaskem doh vihkelommes institusjovnh aktene demokrateles siebriedahkesne.

1.2. Preesse vihkeles barkoeh gorrede goh bíevnesh, digkiedimmieh jīh siebriedahkelajhteme. Preessen akte joekoen diedte guktie joekehts vuajnoeh olkese báetieh.

1.3. Preesse edtja vaarjelidh guktie áádtje jiehtedh maam sǽjhta, áádtje trygkedh maam sǽjhta jīh dam vuajnajimmiem byøgkelesvoeten bíjre. Ij edtjh goltelidh dejtie mah sjīhtieh dam gaahpoeh digkiedimmiem heerredidh, bíevnesidie heerredidh jīh heerredidh gaaltjīdie jaksedh.

1.4. Preessen reakta bíevnesidh mij siebriedahkesne heannede jīh vuesiehtidh dejtie tsiehkide mejtie maahata laejhtedh. Preessen diedte aktem laejhtehts tjøevkesem biejedh guktie dah meedijh jījtje altese siebriedahkerááblem dievhtieh.

1.5. Preessen barkoe sjīere almetjīh jīh dáehkieh vaarjelidh otnehtallemen jallh tjelmiehtimmien vøøste byøgkeles áejvieladtjīstie jīh institusjovnijste, private giehteldimmijste jallh jeatjabīstie.

Abpe ÁrrøehVåårege-plaakatem gaavnh Nøørjen Preessesiebrien nedtesǽjrosne: www.presse.no

BARKOE:

1. Darjoeh aktem plaerieaamhtesem meediji siebriedahkeráállen bíjre váaroemisnie giehtjedimmijste
.. Giehtjedh aktem journalistem
.. Giehtjedh ”siejhme” almetjīh.

Ávtelhbodti barkoe: Lohkh ÁrrøehVåårege-plaakaten kap. 1.

Giehtjīh mejtie dah saarniemeedijh vihties aamhtesh utnieh mejnie datne maahtah váaromem vaeltedh.

EADTJOKHE MEEDIJEPOLITIHKE

Stoerredigkie jīh reerenasse mierieh biejjeh gieh edtjīeh áádtjodh maajhvåájnesem jīh raadijovem seedtedh, jīh krieveh guktie dīhte programmeprofīje edtja árrोध. Jeatjebh enn Norsk Rikskringkasting tjuerieh luhpiem utnedh jis edtjīeh saadtegh seedtedh. Dah luhpieh tījjeaertjiedimmiem utnieh. (Vuartesjh Laakem saadtegi bíjre daesnie; www.lovdato.no)

PREESSEDÁARJOE

Staaete beetnegh dejtie plaeride dáárje mah leah garre gaahrtjedimmien nuelesne edtja jījnīh gellielaaketje plaerieh tjáadtjoehtidh.

Akte "baahkes" aamhtese

Gaavnh aktem "baahkes" aamhtesem. Edtja aktem aamhtesem årrodh man bijre dah meedijh jijnjem soptsestamme jñh gusnie dihte "temperatuvre jolle" jñh gusnie dah krirrieh stoerre ov-vaantoem utnieh.

1. Gieh aamhtesen bijre soptsestieh? - rijkkepolitihkerh jallh voenges politihkerh?
2. Vuartesjh dennie voenges plaeresne. Gaavnh aktem aamhtesem man bijre dovne dah rijkkemeedijh jñh voenges plaerieh tjaelieh: Mah joekehts gååvnesieh guktie dah rijkkemeedijh jñh voenges plaerieh aamhtesen bijre soptsestieh?
3. Darjoeh aktem åssjaldahkelæstoem mietelen jñh vuestelen dejtie vuajnojde mah vååjnesasse bæetieh.

LOHKIJEPRIEVIE

Jijnjh politihkerh lohkijeprieviem tjaelieh edtjeh soptsestidh maam dah ussjedieh akten aamhtesen bijre. Dam datne aaj maahatah darjodh! Akte lohkijeprievie byøroe ajve akten dåeriesmoeren bijre årrodh, ånehts årrodh, riekte aamhtesen bijre aelkedh jñh aktem aelhkies gielem utnedh. Lohkijeprievie maahta naemhtie bigkesovvedh:

- ..Tsiehkiem/aamhtesem buerkiestidh
- ..Dåeriesmoerem buerkiestidh
- ..Raeriestimmie bæetedh
- ..Guktie sæjhata sjidtedh jis naemhtie dorje

BARKOEH:

1. Vaeltieh våaromem dennie aamhtesisnie datne veeljñh "Akten baahkes aamhtesen" nuelesne. Tjaelieh aktem lohkijeprieviem akten plaaran gusnie datne aktem vuajnoem vaaltah, jñh sijhth lohkijidie tsevsiehtidh datnine siemes årrodh.
2. Veeljh dam krirriem datne tuhtjh noeri aamhtesh bøøremes soptsesteh, jñh tjaelieh aktem lohkijeprieviem gusnie datne dam krirriem dåarjelieh.
3. Goerehtallh krirrieh mielh sjyøhtehke aamhtesinie. Maahtah veesmedh dejtie aamhtesidie veeljemeraejhtosne ovmessie aamhtesesuerkine, v.g. "Maanah jñh noerh", "Skuvle", "Byjrese", "Starne", "Voeresehokse", "Giesiehtimmie/valkese", Skaehtiegeahpoedimmie, Ålkoerijhkepolitihke", j.n.v.
4. Lohkh tjaalegh plaerine mah leah veeljemen bijre. Dievhtieh goerem minngebe sæjrosne, seammalaakan goh vuesiehtamme nuelesne. Lissehth aamhtesh datne tuhtjh gieltegs.

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien åvtehen nomme?

.....
.....
.....
.....

Gieh leah tjirkijnie krirreste dov fylhkeste daan boelhken?

.....
.....
.....
.....

Guhte dejstie vihth veeljemasse bæetieh?

.....
.....
.....
.....

Mah kaandidath gaavnh dov fylhkeste?

.....
.....
.....
.....

Mah åejvieaamhtesh krirrie åtna daan jaepien veeljemisnie?

.....
.....
.....
.....

Guhte krirrien åejvieaamhtesijstie vihkelommes dutnjen?

.....
.....
.....
.....

Teema	Aamhtese	Politihkere/ krirrie mij lahteste	Maam politihkere/ krirrie veanhta
Byjrese	Hæhtjoebigkem gaedtiebealam/ ålkoejieleme	Ivar Ramberg (SG)	Striengkebe njoelkedassh edtja bigkemem heeredidh

Gie biejjiesoejkesjem muana?

Preesse lea akte sijjie veelmeræjhtose. Vaenie almetjh gaajhkh krirrieprogrammh luhkieh. Dah veeljijh aktem guvviem jjijsasse darjoeh krirrijste j'ih politihkerijstie saarniej j'ih digkiedimmiej tjirrh plaerine, tv'esne, raadijovesne j'ih Gaskeviermesne.

Dihthe j'ijjtjerårestallemevoete maam preesse, "dihthe njealjede staatenfaamoe" åtna edtja moenedh maam dah sijhtieh åehpiedehtedh, lea seamma tijjen faamoem stuvredh maam dah sijhtieh åehpiedehtedh.

PREESSE J'IH POLITIHKERH SINSITNESTE JEAROHKS

Stoerredigkiepolitihkerh j'ih preesse leah jearohks sinsitneste. Akten politihkerasse lea vihkeles åadtjodh altese aamhtesem preessesne neebneme, j'ih preessesne lea vihkeles bievnesh j'ih aamhtesh politihkerijstie åadtjodh.

TV-DIGKIEDIMMIEH, POLITIHKERH J'IH SJOLLEHTIMMIE

J'ijnjh siejhme almetjh tuhtjeh dah saerniesaadtegh j'ih digkiedimmieprogrammh TV'esne sjiddieh goh dihthe baahkemes sijjie veeljemisnie. Naan programmh joeleds j'ih dah mah meatan åadtjoeh raefesne soptsestidh.

Jeatjah programmh leah vihtesjamme dehtie programmeæjveste, j'ih dihthe åssjaldahke lea seamma j'ijnjem sjollehtidh goh bievneshidh.

BARKOEH

1. Maam datne tuhtjeh politihkeles TV-digkiedimmiej bijre? Vuartesjh aktem TV-digkiedimmie. Tjaelieh aktem åenehks lohkieprieveiem akten plaaran jallh aktem bievneseem raadijovasse maam datne tuhtjeh TV-digkiedimmie bijre.
2. Veeljemæræjhtoe plaerine. Daate barkoe maahta darjodh "fierhten biejjien" fiereguhten aejkien sjiere learohkijstie jallh dæhkijste. Daate maahta hijven raeriestimmieh buektedh akten lustes digkiedæmman klaassesne. Lohkh veeljemæamhtesi bijre dov plaeresne. Veeljh aktem tjaalegem, aktem tjieelkestimmie jallh aktem lohkieprieveiem datne tuhtjeh hijven. Tjaelieh våålese naan tjoevtenjebaakoeh guktie datne maahtah dan bijre soptsestidh dejtie jeatjabidie. (Gie? Maam? Mannasinie?)
3. Preesse aktem hijven barkoem dorje? Lohkh § 1.4 Årroehvåårege-plaakatesne. Vuartesjh meedijaguvviem akten biejjien: Lohkh plaerine, vuartesjh TV'em, goltelh raadijovem. Gaavnh aamhtesh mah § 1.4 vuesiehtieh? Soptsesteh jeatjabidie klaassesne maam datne goerhtamme.
4. Digkedh daam jiehtesem: "Jis mijjeh ajve edtjebe jearohks årrodh dejstie programmieste Tabloid j'ih Redaksjon En, dellie amma dihthe åålmegestuvreme vaahresne".

Guktie DATNE maah tah politihkem tsevsiehtidh?

Datne maah tah politihkem tsevsiehtidh jalhts datne ih leah veeljeme Stoerredægkan, tjielten stávrose jallh fylhkendægkan. Datne maah tah politihkeridie tsevsiehtidh mah leah desnie, jìh mah edtjeh dejtie moenemidie vaeltedh mijjen ávteste. Daesnie njieljie tsevsiehtimmieáerieh:

Tell: .....

E-páaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien ávtehen nomme?

.....
.....
.....

Gieh leah tjirkijnie krirreste dov fylhkeste daan boelhken?

.....
.....
.....

Guhte dejtie vihth veeljemasse báetieh?

.....
.....
.....

Mah kaandidath gaavn dov fylhkeste?

.....
.....
.....

Mah áejvieaamhtesh krirrie átna daan jaepien veeljemisnie?

.....
.....
.....

Guhte krirrien áejvieaamhtesijstie vihkelommes dutnjen?

.....
.....
.....

VEELJEME- JÌH KRIRRIEÁERIE

Gosse 18 jaepien báeries sjidth, dellie tjaatsestimmiereaktam átnah. Dellie dov tjaatsestimmie lea meatan jìh muana gie Stoerredægkan veeljesávva.

Datne maah tah lihtseginie sjidtedh aktene politihkeles krirresne jìh politihkerinie sjidtedh guhkiem ávtelen datne 18 jaepien báeries. Dellie datne maah tah meatan árrodh krirrien programmem tsevsiehtidh, maam amma krirrie meala ovmessie aamhtesi bíjre. Jeanatjommes dejtie krirrieste noeregoevtesh utnieh mah vihkeles aamhtesh biejjiesoejkesjasse biejieh, ovjearohks dehtie ietniekrirreste. Krirresne maah tah øøhpehtimmie áadtjodh politihkeles barkoejgumie. Díhte maahta datnem nænnoestidh guktie datne doesth míeledh.

SIEBRIEÁERIE

Jijnjh eadtjohke noerh lihtseginie sjidtieh aktene áajvoeh siebresne mij sjiere iedtjeh evtete, v.g byjrese, øøhpehtimmie, starne jallh gaarsjelimmie.

AAKSJOVNEÁERIE

Saht gie maahta aktem aaksjovnem aelkedh edtja aktem aamhtesem evtiedidh. Aaksjovne lea seamma goh daahkoe, datne badth maam-akt darjoeh edtjeh voerkelimmie áadtjodh akten aamhtesen bíjre. Dellie dah tjuerieh mah muenieh, krøøhkemem vaeltedh aamhtesasse jìh dov míelese. Datne maah tah aaj saernieleahpah joekedidh jallh

girremeraajosne vaedtsedh. Gosse byjresevaarjelimmieaaksjovnisth jijtjemse tjáanghan lienghkedieh aktene bigkedimmiesijjesne, ij leah ajve edtja bigkedimmieaasjinijde heerredidh barkedh. Seamma vihkeles lea dramatihkem skaepiedidh mij preessem dohkoe geasa, jìh journalistide buektiehtidh aamhtesen bíjre meedijisnie soptsestidh.

MEEDIJÁÁERIE

Jis datne sijtht stoerre voerkelimmie jìh dáarjelimmie áadtjodh akten aamhtesasse, tjoerh hoksedh meedija aamhtesen bíjre tjaala. Datne maah tah lohkijeprieviem tjaeledh jallh aaksjovnem stealladidh jìh aktine journalistine soptsestidh mij "aamhtesen" bíjre tjaala j.n.v. Gaskeviermie jìh SMS nuepieh vedtieh guktie siejhme almetjh jìh meedija sinsitnine laavenjostoeh, joekoen doh nedteplaeirieh, raadijove - TV-programmh. Gosse meedija aktem aamhtesem bæjjese vaalta, sijhtieh dah mah muenieh – dah politihkerh jìh jeatjebh mah faamoem utnieh- aamhtesem vueptiestidh. Mænngan gosse dejtie gihthie maam dah ussjedieh, jìh maam dah sijhtieh darjodh, dah "tjuerieh" vaestiedidh jìh maam-akt darjodh. Naemhtie meedija datnem viehkehte dov aamhtesem "biejjiesoejkesjasse" biejedh. Sæjrosne 7 maah tah lohkedh pressemeediji siebriedahkeráallen bíjre.

LOBBYISME

Lobby= korridovre. Lobbyisme jallh lobbygiehteldimmie lea amma korridovrepolitihke. Díhte sæjhta jiehtedh bievniesidh dejtie mah edtjeh nænnoestimmie vaeltedh, gosse dejtie gaavnedidh jìh dejgumie soptsestidh desnie gusnie gáarede. Maahta árrodh aktene dáehkietjáanghkosne jallh aktene korridovresne Stoerredigkesne, jìh maahta árrodh aktene prihtjhgáetesne staeresne jallh saht gusnie. "Gaajhkes" mah sijhtieh eadtjohkelaakan tsevsiehtidh lobby'ine giehteldieh.

DÁEHKIEBARKOEH

1. Gaavn aktem voenges aamhtesem gusnie dijjieh viénhtede aktem jorkestimmie tjuara árrodh. Gaavneth gie edtja aamhtesem minngemosth moenedh. Darjoeh aktem soejkesjem guktie dijjieh sijhtede dejtie tsevsiehtidh dam "staeries" moenemem vaeltedh.
2. Mannasinie aamhtese plaaran báateme? Vuartesjh daan beajjetje plaeresne. Gaavn aamhtesh mah akten voenges dáeriesmoeren bíjre soptseste. Mannasinie aamhtesen bíjre soptseste? Mah gaaltijh plaerieh nuhtjeme? Gie dienesje daate aamhtese bæjjese báata? Ovmessie vuajnoeh váájnesasse báetieh?
3. Barkoe aktene áajvoeh siebresne. Akte byjresesiebrie dov dajvesne? Soptsesth dejnie siebrine jallh aktine datne damth mij lea lihtseginie, jìh darjoeh aktem gihthjedimmie. Mij lea díhte vihkelommes barkoesuerkie dan seabran, jìh maam dah darjoeh tsevsiehtidh?

NETTESIEBRIE

lea akte tjåanghkoesijjje gaskeviermesne gusnie datne maahtah jeatjebh råakedh jñh dejgumie soptsestidh. Maahta dan aelhie årroth goh akte digkiedimmiedåehkie jallh nedtesijjje gusnie utnije maahta saernieh jñh mïelh tjaeledh, jñjtse sæjroeh utnedh jñh guvvieh olkese biejedh. Daesnie naaken dejstie jñjnjh, nøørjen jñh ålkoelaanten nedtesiebriedahkijste: Biip, Blink, Nettby, Origo, Rubbel, Facebook, Flickr, MySpace, Twitter jñh Tagged. Nøørjen støøremes digkiedimmiesijjje gaavnh daesnie; <http://vgd.no>.

RSS

Akte øørnege gusnie dov daatovren nedtelohkije jñjtjstie saernieh nedten luvhtie veedtjie. Dovne plaerieh jñh naan politihkeles kirrieh RSS faalehtieh.

Veeljemeræjhtoe orre meedijnie.

Daan bijjien dovne staatemisterem Jens Stoltenberg jñh Siv Jensen gaavnh jñjtsh sæjroejgumie Facebookesne. Desnie maehtiejægan jñjtjemse åehpiedehtedh ånnetji jeatjhlaakan enn mijjieh vuejnebe digkiedimmieprogrammne TV'esne jñh raadijovesne. Facebook lea aktede jenebh nedtesiebriedahkijste gusnie datne maahtah jñjtse sæjroem utnedh, datne maahtah dæehkine meatan sjidtedh mah seamma iedtjh utnieh goh datne, jallh datne maahtah digkiedidh jñh tjjelkestidh dam maam datne tuhtjh daerpies.

BARKOEH

1. Vuartesjh Facebookesne jñh gaavnh unnemes vijhte nøørjen politihkerh mah jñjtse sæjroem utnieh. Tjaelieh våålese magkeres bïevnesh dah sov bijre vedtieh. Viertesth sæjrojde sinsitnine. Guhte politihkerjstie datne tuhtjh datne buerebe åahpenih? Buerkesth veeljemem. Tjaelieh olkese jñh gævnjoeh dejtie bøøremes sæjrojde viedtjetaavlese. Tjaatsesth mij sæjrojde klaasse tuhtjie bøøremes.
2. Vaeltieh våaromem aktene dejstie teemijste mejnie aarebi barkeme, jñh pryøvoeh gaavnh aktem digkiedimmiedåehkiem gusnie teemam digkede. Tjaangh jñh soptsesth dov mïelem!

facebook.

myspace®
a place for friends

twitter

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien åvtehken
nomme?

.....
.....
.....

Gieh Leah tjirkjinie krirreste dov
fylhkeste daan boelhken?

.....
.....
.....

Guhte dejstie vihth veeljemasse
båetie?

.....
.....
.....

Mah kaandidath gaavn dov
fylhkeste?

.....
.....
.....

Mah åejviaamhtesh krirrie
åtna daan jaepien veeljemisnie?

.....
.....
.....

Guhte krirrien
åejviaamhtesijstie
vihkelommes dutnjen?

.....
.....
.....

Gihtjedh aktem politihkerem!

Edtjede naaken gihtjedidh lea vihkeles åvtelhbodti aamhtesen bijre barkedh. Ussjedh veele maam dijjieh sijhtede daejredh jñh mannasinie vihkeles dam daejredh.

Journalistihkesne lea gihtjedimmie dovne akte sjaangere jñh akte barkoovuemie. Sjaangerisnie joekede aamhtesegihtjedimmien jñh portrettegihgtjedimmien gaskem. Aamhtesegihtjedimmie lea gyhtjelassh mah edjtieh mijjese jienebh biævnesht akten aamhtesen bijre vedtedh, portrettegihgtjedimmie edtja mijjem vielie åehpies almetjinie darjodh.

DAH REAKTOE GYHTJELASSH

Gaavnehtidie maam politihkere jñh krirrie vienthieh ovnessie aamhtesi bijre. Muvhth gyhtjelassh byøroeh soekjesjamme årrodh. Gaavnehtidie man bijre dijjieh sijhtede vielie daejredh, jñh darjode gyhtjelassh. Nååhtedidie politihkerinie, jñh tjirrehtidie gihtjedimmien eensilaakan jñh dåajmijeslaakan. Dellie aaj dihte gihtjedimmieobjekte sæjhtha dijjem eensilaakan vaestiedidh. Gosse mijjeh gihtjebe, utnebe naan åajvoeh viehkietæjjah. Dah gihtjemebaakoeh: Gie, maam, gusnie, gåessie, mannasinie jñh guktie. Dah sijhtieh dijjem viehkietidh dejtie vihkelommes biævnesidie gaavnedh aktene aamhtesisnie.

Maahta hijven årrodh gihtjedimmien aelkedh gaahpoeh gyhtjelassigujmie. Dah maehtieh hijven årrodh ihke dah jearsoesvoetem skaepiedieh:

-Guktie tuhtjh veeljeræjhtoe jåhteme daan gåhkese?

-Man bijre sån badth daate aamhtese?

Sijhth aktem tjielke jñh ånehks vaestiedassem utnedh, maahtah nuhtjedh geerelamme gyhtjelassh. Dejtie tjuaara ajve vaestiedidh jaavoe jallh ijje.

-Byøroe Nøørje lihtseginie sjiðtedh EU'esne?

-Byøroe dah mah 16 jaepien båeries tjaatsestimmiereaktam åadtjodh?

Gosse vaestiedassh åadtjoeh, lea hijven jis datne maahtah giengelasåbpoe gyhtjelassigujmie båetedh:

-Mannasinie datne tuhtjh mijjeh byørebe lihtseginie EU'esne sjiðtedh?

-Mannasinie byøroe dah mah 16 jaepien båeries tjaatsestimmiereaktoem åadtjodh?

Aellieh baajh dah vaestiedassh hiejies jñh ovtjelke årrodh. Gihtjh vihtieslaakan jñh åadtjoeh vihties vaestiedassh:

-Mov krirrie sæjhtha skuvlem nænnoestidh.
-Skuvlem nænnoestidh, maam datne dejnie vienhth?

Vaallah billh laejhtehks gyhtjelassh gihtjedh, bene darjoeh dam vietseleslaakan:

-Bene, lj lea dov krirrie maam-akt jeatjebem aarebi ussjedamme?

Maahta aaj nuhteligs årrodh smaave boddetjeh vaeltedh. Sjeavohtsvoete maahta dam vearemese årrodh. Jis datne doesth ånnetji vuertedh minngebe gyhtjelassine, dihte bodtjetje sæjhtha darjodh guktie dihte vaestiedæjja sæjhtha vielie aamhtesen bijre jiehtedh. Gosse journalisth gihtjedieh, nuhtjeh daamtaj ovnessie vuekieh daejstie gyhtjelassijste:

-Mestie datne jeenjemes heajhkaldahth?

-Mestie datne jeenjemes aavodh?

-Mestie datne jeenjemes saajrothh?

-Mestie datne jeenjemes bååhperdh?

BARKOEH

1. Gihtjedimmiehaarjanimmie.

Dijjeh edtjede aktem politihkerem gihtjedidh akten vihkeles aamhtesen bijre. Stealledh aktem dåehkiem nijeljie learohkijstie gusnie dijjeh edtjede gøøktesh årrodh aamhtsem lieredh politihkeren vuajnoen mietie (nuhtjh plaerieh jñh krirrieprogrammeh) jñh doh jeatjah gøøktesh gyhtjelassh darjoeh jñh gihtjedimmien øørnieh. Tjirrehtidie gihtjedimmien goh råållespiele. Gihtjedh politihkerem riktillaakan jis gåarede.

2. Vihkeles aamhtesh

Ohtsedh naan teemah jallh aamhtesh mah dijjeh tuhtjede vihkeles. Vuartesjh krirriej veeljemelæstoeh jñh gaavn voenges kaandidath. Nååhtede gihtjedimmien aktine, fiereguhtede krirreste. Gihtjedimmien åvtelen tjoerede dejnie åvtelhbodti hijven barkedh.

Vuesehtidie illedahkem goh akte saerniesaadtege dejtie jeatjabidie klaassesne.

(Jeatjah krirrieh)

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien ávtehen
nomme?

Gieh Leah tjirkijnie krirreste dov
fylhkeste daan boelhken?

Guhte dejstie vihth veeljemasse
båetieh?

Mah kaandidath gaavn dov
fylhkeste?

Mah áejvieamhtesh krirrie
átna daan jaepien veeljemisnie?

Guhte krirrien
áejvieamhtesijstie
vihkelommes dutnjien?

Saemiedigkie

Maadthlaaken § 110 tjáádtje: «Det paaligger Statens Myndigheter ar lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og udvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv».

Saemiedigkieveeljeme øørnesávva goh akte riekte veeljeme fierhten njealjedden jaepien, seamma aejkien gosse stoerredigkieveeljeme.

Saemiedigkien barkoe lea sjihteladtedh guktie saemieh maehtieh altese gielem, altese kultuvrem jñh altese siebriedahkejielemem nænnoestidh jñh evtiedidh. Daan boelhken 43 tjirkijh Saemiedigkesne. Veeljemen mænngan 39 tjirkijh sjædta, jñh dejtie edtja tjijhtje veeljemegievlijste veeljedh.

Dah mah edtjeh tjaatsestidh veeljemisnie, tjuerieh tjaalasovveme árrodh Saemiedigkien veeljemelåhkosne.

Jis edtja desnie árrodh, tjuara 18 jaepien báeries árrodh jallh 18 jaepieh illedh veeljemejaepien jñh

..satne jñhtjemse saemine váájnoe
.. saemien goh hiejmegielem átna, jallh unnemes akte eejhtegijstie, aahka gon aajjah, maadteraahka gon maadteraajjah átneme jallh utnieh saemien goh hiejmegie, jallh lea maana aktede mij joe lea tjaalasovveme Saemiedigkien veeljemelåhkosne.

Veeljemisnie jaepien 2005 lin 12 475 almetjh tjaalasovveme Saemiedigkien veeljemelåhkosne.

Dah gøøkte støøremes krirrieh Saemiedigkesne daan boelhken lea Barkoekrirrie 18 tjirkijugumie jñh Nøørjen Saemiej Rijkhesiebrie (NSR) 16 tjirkijugumie. Jaepien 2005 72,5 prosente tjaatsestin veeljemisnie. 22 nyjsenæjjah veeljesovvin, d.s.j. 51 prosente dejstie tjirkijijstie Saemiedigkesne nyjsenæjjah.

Gånka Olav dam ellen voestes saemiedigkiem rihpesti rihkeden 9.b. 1989.

Lohkh vielie daesnie: www.samediggi.no jallh www.diggi.no

Naemhtie datne tjaatsesth

- 1 Vaeltieh tjaatsestimieleahpa m dan krærran misse datne sñjht tjaatsestidh.
- 2 Datne maahtah kaandidati øøregem jorkestidh jallh mierhkem biejedh dej nommi lihke datne sñjht laahpehtidh.
- 3 Márhtjoeh tjaatsestimieleahp am naemhtie guktie ij guhte maahta vuejnedh maam datne tjaatsestamme.
- 4 Vaedtsieh veeljemebarkijasse mij steempelem beaja tjaatsestimieleahp ese.
- 5 Biejh jñtje dam steempeldamme tjaatsestimieleahpam veeljemegeegken sijse.

(Jeatjah krirrieh)

Klaasseveeljeme

Øørnh voenges veeljemem dan eensilaakan goh gåarede, tjaatsestimietjehtjelinie, almetjelâhkojne, tjaatsestimieleahpajugmie jîh veeljemeræjhthoe-tjaalegigujmie.

Tell: .....

E-påaste: .....

Web-sijjie: .....

BARKOEH

Guktie krirrien âvtehken nomme?

.....
.....
.....
.....

Gieh Leah tjirkijnie krirreste dov fylhkeste daan boelhken?

.....
.....
.....
.....

Guhte dejstie vihth veeljemasse bâetieh?

.....
.....
.....
.....

Mah kaandidath gaavn dov fylhkeste?

.....
.....
.....
.....

Mah âejvieamhtesh krirrie âtna daan jaepien veeljemisnie?

.....
.....
.....
.....

Guhte krirrien âejvieamhtesijstie vihkelommes dutnjien?

.....
.....
.....
.....

BARKOE

Âehpiedehtieh illedahkem veeljemistie klaassesne:

..Darjoeh aktem tabellem dej ovmessie politihkeles krirriejgumie mah veeljemasse bøøtin, jîh aktem vuesiehtimmiem guktie doh tjaatsestimieh joekehtadtin

..Darjoeh aktem joekedimmiem prosentigujmie dehtie illedahkeste klaassesne

..Viertesth jeatjah klaassigujmie skuvlesne jîh Stoerredigkieveeljemen illedahkine gosse dah illedahkh gååvnesieh

VEELJEMEILLEDHKE

		Tjirkijh		Dov fylhke	
Bellodat		2005	2009	2005	2009
BK		61			
FRK		38			
Å		23			
KrÅ		11			
GK		11			
SG		15			
G		10			
Jeatjebh					
Jeatjebh					

DIEVHTIEH ILLEDHKEGOEREM

.. Mij krirride/mah krirrieh aktem hijven veeljemem darjoeji/n abpe laantesne?

.. Mah aamhtesh datne vienhth dam illedahkem darjoejin?

.. Mah krirrieh edtjeh reerenassem øørneth?

..Gie staatemisterinie sjædta?

GIEHTJH ILLEDHAKIDE DOV FYLHKESE

..Mah almetjh jîh krirrieh Stoerredægkan bâetieh dov fylhkeste?

